

THE COMPLEXITY OF ALEXANDRU ODOBESCU'S PERSONALITY

Elena –Lavinia DIACONESCU

University of Pitești

Abstract: The purpose of this study is to prove Alexandru Odobescu's complex personality. He was a dual writer interested in both literature and science. The critics found it difficult to establish the gender of his writings. Besides being an author, Odobescu was also a patriot and a man who protected the culture of his country. He remains in the history of the 19th century literature as the writer who "fought" for a literary Romanian language.

Keywords: writer, archaeologist, historian, geographer, folklorist, teacher, member of the Romanian Academy, Minister of Culture.

Lumea nu a dus niciodată lipsă de scriitori. Au existat mereu acei oameni cu idei și cu o capacitate aparte de a mânui cuvintele, astfel încât mesajul lor să ajungă și să rămână în sufletul ascultătorilor sau al cititorilor. Întrebând un licean român, imediat după promovarea probei de limba și literatura română de la bacalaureat, ce autori a studiat în liceu, îți va răspunde că a învățat despre: Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, Petrescu, Preda, Bacovia, Blaga, Arghezi, Barbu, Stănescu. Poate își va mai aduce aminte că în clasa a XI-a s-a familiarizat cu autorii perioadei vechi, apoi a făcut un salt în timp până la perioada modernă, pentru a afla ce direcții a luat literatura noastră în secolul al XIX-lea. Aici a luat contact cu formele hibride ale civilizației românești de la mijlocul secolului în cauză și a studiat la alegere (la alegerea autorilor manualului mai exact) un text de bază din epoca respectivă pe această temă – scriitori: Alecu Russo, [Vasile Alecsandri](#) sau Ion Ghica. Elevul cel studios a descoperit apoi literatura populară, având de ales între *Miorița* sau *Meșterul Manole*. Curând a trecut la studiul curentelor literare aferente secolului în cauză, familiarizându-se, pe rând, cu opera unor scriitori emblematici aparținând romantismului (Eminescu și [Grigore Alexandrescu](#)/Ion Heliade Rădulescu/ [Costache Negruzzi](#)), realismului (I. L. Caragiale/ [Ioan Slavici](#)) și simbolismului ([Alexandru Macedonski](#)/ Ștefan Petică/Dimitrie Anghel/ [Ion Minulescu](#)).

Lăsând la o parte pura observație a faptului că liceenii români studiază de aproape 13 ani (conform indicațiilor Programei de limba și literatura română din 2002, clasele IX-XII) doar operele unor scriitori autohtoni, și doar în treacăt, prin studiile de caz, se fac comparații și asocieri cu textele din literatura universală, nu putem să nu ne întrebăm cum au ajuns ei să fie cunoscuți societății actuale, ce criterii au stat la baza selectării acestor autori, în detrimentul altora. Oare doar cei mai talentați în ale scrisului au fost „implantați” în memoria colectivă? Și până la urmă talentul este de ajuns? Câți oameni talentați (din orice domeniu) nu se irotesc, fără a avea șansa de a arăta lumii de ce sunt în stare? Câți autori nu își păstrează operele în sertar, din lipsa curajului de a da publicului rodul muncii lor sau pentru că editurile nu îi publică? Se știe faptul că unii dintre cei mai mari scriitori nu au avut susținere și succes de la început. Alexandru Odobescu este de părere că, pentru a stabili talentul unui scriitor, „să ne ferim de a-l scoate din cercul în care s-au dezvoltat și s-au exercitat facultățile sale; spre a-i înțelege mărimea, spre a-i cântări puterile, spre a-i prețui ideile, limba și stilul trebuie să nu pierdem din vedere nici țara, nici epoca în care el a scris; trebuie să ne gândim mai întâi cum simțeau și cugetau, cu vorbeau și scriau oamenii din timpul lui, căci silințele-i au fost negreșit mai vârtos pentru contemporanii săi. Viitorimea moștenește numai ceea ce a rămas bun și

glorios dintr-însele”¹. Cu alte cuvinte, pentru a rămâne în posterioritate ca un scriitor mare, trebuie să ai talent, curaj, idei creative, puțin noroc și să te naști la momentul potrivit. Citatul nu a fost ales la întâmplare, ci cu scopul de a introduce în scenă pe Alexandru Odobescu, cel a cărui operă nu este studiată în liceele din România, după cum am arătat mai sus, dar care a contribuit la evoluția cultural-istorico-științifică din epoca sa, dominată de schimbările impuse de Cuza și apoi de regele Carol I. Nu a fost el un scriitor suficient de talentat pentru „viitorime”? Vom vedea...

Lăsând în urmă divagația pe tema autorilor studiați în școli, divagație împrumutată din specificul stilului odobescian, ne vom orienta acum doar asupra realizărilor lui Alexandru Odobescu pentru a demonstra complexitatea personalității sale. Mulți dintre criticii săi au considerat necesară prezentarea arborelui genealogic, poate pentru a arăta că s-a născut într-o familie bogată, asigurându-i-se astfel, o educație aleasă și o viață lipsită de griji financiare. George Călinescu, spre exemplu, descrie mai mult viața lui Odobescu, insistând pe greșelile sale de administrare a banilor, decât face analiza operei acestuia în *Istoria Literaturii române de la origini până în prezent*, dovedindu-se a fi cel mai sever critic al lui Odobescu.

Născut în 1834, copilul Odobescu a avut parte de o educație aleasă, mai întâi acasă cu un profesor particular, apoi la Colegiul Sf. Sava, familiarizându-se cu scrierile grecești, latinești și franceze. De pe la 13 ani a început să redacteze scrisori, la început mamei, atunci când era plecat de lângă ea, și mai târziu, soției și celorlalte rude și prieteni. Florentin Popescu, autorul lucrării *Romanul vieții și operei lui Alexandru Odobescu*, consideră relevantă pentru evoluția ulterioară a scrisului odobescian scrisoarea trimisă de tânăr mamei în vacanța de vară (1847) de la Balta Albă, scrisoare ce conține elemente beletristice ce vor defini mai târziu stilul acestuia de expunere a ideilor. „Lacul e foarte întins. Dar în jurul lui nu sunt adăposturi trainice, așa încât bolnavii și cei sănătoși (care sunt mai mulți decât ceilalți) au fost siliți să-și înalțe pe mal căsuțe de scânduri ori să-și întindă corturi. E foarte ciudat să vezi acest șir lung de astfel de locuințe, așa de hazliu alcătuite”². În aceeași scrisoare va descrie în stil romantic satul păzit de luna aflată pe „un cer albastru stropit de nori fini” și de stelele care „aveau strălucirea lor slăbită de a lunii”. Băiatul avea de atunci veleități de *peisagist*, fiind un observator precoce al naturii. Își va perfecționa tehnica pe parcursul întregii vieți de scriitor.

Capacitățile sale descriptive au fost alimentate și de șansa de a călători în locuri unde nu multă lume a timpului său ar fi putut vreodată ajunge. Își începe studiile la Paris și sub îndrumarea unor profesori de elită, ale căror cărți le adaugă bibliotecii sale în formare, participă la cursurile de limbă greacă, latină, sanscrită, literatură orientală, limbă germană, franceză, arheologie, drept. Demonstrează, astfel, că era un elev silitor, dornic să învețe și să acumuleze cât mai multe informații din domenii diverse, informații care îi vor fi utile în viitoarele scrieri.

Înființarea asociației „Junimea Română” la 3 ani de la revoluția din 1848, care avea ca idealuri promovarea egalității și dreptății în organizarea democratică a țării, suveranitatea națională precum și solidaritatea cu popoarele asuprite, a atras o mulțime de tineri români care studiau la Paris, printre care și pe Odobescu, ce s-a dovedit a fi un membru activ. Implicarea sa demonstrează că era un om energic, pasionat de ceea ce învăța și făcea. Acesta este doar începutul manifestărilor pro-naționale odobesciene, el dovedind de mai multe ori pe parcursul vieții dragostea pentru țară. Ca membru al „Junimii Române” a ținut prima sa expunere în fața unui auditoriu – *Viitorul artelor în România*, în care a folosit un ton degajat, a avut o atitudine pozitivă și și-a exprimat încrederea în capacitățile artei (muzică, pictură, sculptură și

¹ Alexandru Odobescu, *Poezii Văcărești* în *Opere*, II, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, p. 42

² Alexandru Odobescu, *Note de călătorie*, Ed. Sport-Turism, București, 1981, p. 14

arhitectură laolaltă) de a regenera politic și moral poporul. Sub convingerea că pătura de jos a societății poate fi ridicată prin cultură, Odobescu a publicat în primul număr al „Junimii Române” articolul *Muncitorul român*, care conținea, pe lângă descrierea peisajului țării și a locuitorilor, și solicitările de factură pașoptistă: unirea românilor și împrumutarea țăranilor. Articolul, scris la 17 ani, „este o pagină de o rară calitate, una dintre cele mai frumoase ale momentului literar din 1848 și una dintre cele mai expresive pentru tendințele care-l însuflețeau pe autorul lor înfrățit [...] cu năzuințele cele mai înalte ale exilaților politici, în primul rând ale lui Bălcescu, care susținea ideea asemănătoare.”³

Tot în timpul studenției a publicat *Ioana D'Arc, fecioara din Orleans*, lucrare adaptată și tradusă după Jules Michelet. Criticii nu au apreciat pozitiv această încercare, considerând-o fără substanță și doar un exercițiu de traducere. De fapt, în perioada tinereții, el și-a exersat abilitățile de traducător în proză a unor fragmente din *Odiseea* lui Homer, *Teogonia* lui Hesiod, câteva ode din Horațiu, *Georgicele* lui Virgiliu, *Mimii* lui Herondas (ultimele două neregăsindu-se în cuprinsul primului volum de scrieri odobesciene dintre anii 1848-1860, editat de Academia Română în 1965). Odobescu a ales să traducă din opera scriitorilor moderni poemul lui Béranger, *Nebunii*, dar a acordat suficientă atenție și romanului istoric *Cinci martie* al lui Vigny, pe care îl considera o sursă de inspirație pentru elaborarea unei creații dramatice proprii, *Urbain Grandier*. Din acest proiect a realizat doar planul acțiunii (un pastor, naționalist și om cu idei mari, intră în conflict cu cardinalul Richelieu, conducător temut al Franței, și sfârșește condamnat la moarte prin uneltirile unor clerici fățarnici) și câteva pagini de dialog. *Urbain Grandier* nu este singurul proiect pe care tânărul scriitor nu îl duce la capăt.

Odobescu a visat toată viața să scrie teatru. Avea planuri mari: traduceri din Shakespeare și Schiller, piese de teatru (trilogia dramatică *Mihaiu Viteazu*; dramele în 5 acte: *Antigona*, *Virginia*, și *Decebal*; drama în 3 acte – *Ruth*, tragedia *Ionițiu, craiul românilor*), toate începute, dar neterminate. Prietenilor le citise localizarea *Nea Frățilă* și *Radicalele* (după *La Grammaire de Labiche*), precum și două acte dintr-o dramă (*Doamna Clara*), dar mai plănuia: comediile *Claca*, *Apa trece pietrele rămân*, legenda *Fior-Fiorel, vitejel de la Muscel*, dramele *Veneticul*, *Pribegitul*, *Rafaila*, *Vintilă din Slatina*. Din acest punct de vedere, Odobescu nu a fost consecvent, demonstrând că deși ideile avea destule, felul său de a se implica în activități multiple, altele decât cele literare, precum și împrejurările vieții l-au împiedicat să își finalizeze proiectele. Nu degeaba George Călinescu îl numește „leneșul scriitor”, care „își făcuse niște placarde cu titlurile pieselor ce avea să scrie, pe care le atârna de pereții odăii de lucru, drept memento”⁴.

Odobescu nu s-a visat numai dramaturg, ci și poet. În anii tinereții, pe lângă exercițiile de traducere a fragmentelor din operele grecești și latinești prezentate mai sus, a cochetat și cu poezia. *Odă României* și *Întoarcerea în țară* au fost publicate în 1855 în revista *România Literară*. Versurile sunt scrise sub influența aspirațiilor de factură pașoptistă, autorul nereținându-se să demonstreze încă o dată (așa cum a făcut și prin intermediul unor articole patriotice) dragostea pentru țară și speranța că poporul român se va emancipa. D. Păcurariu remarcă cu acest prilej „cursivitatea versului și acuratețea limbii, calități care au reținut de la început atenția lui Alecsandri cu prilejul publicării poeziilor în revista sa.”⁵

Activitatea de poet a lui Odobescu se încheie destul de rapid, odată cu cele șase poezii erotice scrise între 1850 și 1853 (deci tot în anii tinereții, ani caracterizați de tatonări și de experimente pe terenul literar): *C...*, *A...*, trei fără titlu și *Moartea unei amante*, dintre care doar trei sunt redată în primul volum dedicat operelor scriitorului (Editura Academiei

³ T. Vianu, *Odobescu*, în *Scriitori români*, vol. I, Ed. Minerva, București, 1970, p. 67

⁴ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Vlad & Vlad, Craiova, 1993, p. 358.

⁵ D. Păcurariu, *A. I. Odobescu*, Ed. Tineretului, București, 1966, p. 30

Române, 1965). D. Păcurariu, cel care menționează cele șase poezii în cartea sa despre Odobescu, ne invită să le analizăm la Biblioteca Academiei Române (Ms. 4935, f. 1-23), că doar altă șansă nu avem, ele nefiind publicate în nicio ediție a scrierilor odobesciene. Cu această problemă întâmpinată de publicul cititor, aceea de a nu avea acces la opera completă a autorului în cauză, ne vom mai întâlni. Deocamdată este de remarcat faptul că încercările poetice ale lui Odobescu nu au impresionat și nu au atras atenția criticilor în niciun fel. Deși scrierile literare din tinerețe nu au rămas în memoria posterității ca lucrări importante, ele au reprezentat totuși un punct de plecare în formarea ulterioară a artistului Odobescu, un antrenament prin care el și-a exersat abilitatea de a jongla cu cele mai potrivite cuvinte, de a folosi o limbă clară, pur românească. „Prin traduceri ale lui clasice, [...] scriitorul începe să valorifice o altă latură, umanistă, a formației și structurii sale, afirmată larg mai târziu, în anii maturității depline, paralel cu cealaltă tendință, națională și patriotică, care se va menține tot timpul, ca o permanență a întregii sale activități.”⁶

Stilul său specific scrierilor de maturitate (fie literare, fie științifice) este dominat de abundența de descrieri ale unor peisaje și obiecte (vestimentare, arheologice, ambientale, etc.), fiind influențat nu doar de cărțile citite, ci și de cele observate la fața locului. Odobescu era scriitorul-turist, care se folosea de lucruri concrete, palpabile, descoperite în desele călătorii. Peste tot își lua notițe, pe care le insera apoi în redactările sale. Spre exemplu, *Scenele istorice* conțin o serie de elemente realiste, cum este cazul turnului întărit de la Bujoreni (jud. Vâlcea), care i-a dat ideea chindiei lui Socol, descrisă în *Doamna Chiajna*.

Oprindu-ne asupra celor două nuvele istorice: *Mihnea Vodă cel Rău* și *Doamna Chiajna*, reunite sub denumirea de *Scene istorice*, trebuie menționat din capul locului că acestea sunt cele mai cunoscute scrieri odobesciene (poate chiar mai cunoscute decât *Pseudo-cinegeticos*, cartea de maturitate a lui Odobescu, dat fiind faptul că sunt accesibile unui public mai larg, inclusiv elevii) și au fost de-a lungul timpului cele mai editate. Părerile criticilor sunt împărțite privind valoarea și autenticul *Scenelor*, având în vedere că însuși Odobescu recunoaște în prefața volumașului din 1860 că a folosit ca surse de inspirație nuvela lui Costache Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*, cât și limba *Letopiseșelor*. Se autodiminuează ca scriitor, negându-și talentul, admitând că cei „cu mai slabe mijloace, fac, ca mine, încercări” și mărturisește că a elaborat cele două nuvele cu scop „informativ”. Deci, ceea ce își dorea Odobescu era să arate cititorilor cum trăiau predecesorii noștri, cum vorbeau și ce obiceiuri aveau, cu alte cuvinte să redea „culoarea locală”.

Tudor Vianu a observat un aspect inedit legat de felul în care scriitorul *Scenelor istorice* a preluat întâmplări și datini descrise în cronicile muntene, dar personajele au primit grai specific letopiseșelor moldovenești⁷. Combinația munteano-moldovenească a dovedit-o Odobescu și cu alte ocazii: a colaborat cu publicații atât la *România literară* de la Iași, cât și la *Românul* lui C.A. Rosetti, a îmbrățișat idealurile de transformare a țării și de emancipare a locuitorilor săi, dar s-a opus criticilor de la *Junimea*, considerând în mod exagerat că Franța a contribuit la civilizarea românilor. A pendulat astfel, între două credințe naționale, aspect ce a influențat scrierile sale. Dualitatea „l-a făcut pe Odobescu, care avea în sine un junimist, să nu se alipească de *Junimea* de care-l depărta patruzecioptismul său, specific spiritelor din Muntenia.”⁸. Ceea ce afirmă Garabet Ibrăileanu ne face să conștientizăm mai bine în ce perioadă istorică a trăit Odobescu și să înțelegem că scrisul său a fost puternic „afectat” de epoca de tranziție în care și-a derulat activitatea, când statul român abia se forma, mai întâi sub conducerea lui Cuza, apoi a regelui Carol I. Tot pe aceeași temă a dualismului munteano-

⁶ *Op.cit.*, p. 35

⁷ Vezi T. Vianu, *Alexandru Odobescu*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1960, p. 37

⁸ G. Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească, Viața Românească*, Iași, 1909, reprodus din volumul *Al. Odobescu interpretat de...*, Ed. Eminescu, București, 1976, p. 44

moldovenesc, Nicolae Manolescu afirma că: „Ideologia odobesciană reprezintă trecerea de la pașoptism la junimism, în care o parte dintre caracteristicile celui dintâi sunt corectate de presimțirea celui de al doilea și în care cel de-al doilea își mai recunoaște rădăcinile în cel dintâi”⁹. Dacă cei doi critici mai sus menționați merg pe ideea că autorul *Scenelor istorice* reprezenta doar două generații, Vladimir Streinu consideră că „adevăratul Odobescu este unica sinteză deplină a tuturor aspirațiilor românești din secolul al XIX-lea. Simpla arătare a felurii operei sale ne încredințează despre aceasta”¹⁰. Din aceste comentarii critice se conturează o nouă părțică a personalității lui Odobescu, el fiind cel care a încercat de toate, atât sub aspectul scrisului, cât și al meseriilor pe care le-a tot schimbat de-a lungul vieții.

Revenind la cele două nuvele istorice și trecând peste mărturisirea scriitorului însuși că a făcut doar niște încercări artistice informative, lăsând la o parte și acuzațiile unora dintre critici că a copiat nu doar ideea de structură a unei nuvele, ci și titlul volumului în care au fost reunite cele două scrieri (preluat se pare după *Scènes historiques* ale lui Vitet), trebuie specificat că ele nu sunt pure imitații. Într-adevăr, *Mihnea Vodă cel Rău* și *Doamna Chiajna* sunt structurate după *Alexandru Lăpușneanul* în câte patru episoade, fiecare începând cu câte un motto, dar întâmplările, limba și obiceiurile țării sunt exemple autentice extrase din cronicile timpului și prelucrate de autor. Așadar, așa cum s-a mai afirmat, lui Odobescu îi lipsea creativitatea, curajul de a realiza ceva cu totul nou, fără a se mai raporta la opera altcuiva. Parcă s-ar fi dorit ca el să inventeze un alt gen literar, ceea ce a și făcut mai târziu cu *Pseudo-cinegeticos*, genul nou eseistic, dar care a fost considerat de criticii vremii drept un „ghiveci”, un „mozaic”, o amestecătură artistică pe tematica vânătorii. De asemenea, s-a spus că trăsăturile personajelor sale sunt îngroșate până la un negativism, care în alte opere nu mai apare, dar acest aspect poate fi pus pe seama înclinației lui romantice și a preocupării, în general, de a reda cât mai fidel atmosfera din perioada descrisă.

Cu toate neajunsurile lor, cele două nuvele istorice și-au atins scopul dorit – acela de a informa cititorii despre o lume apusă. Totodată nu se poate nega că Odobescu și-a luat rolul de istoric în serios și a compus o bază documentară vastă înainte de a se apuca să scrie. A fost metodic, ordonat, a comparat mai multe cronici pentru a pune cap la cap informațiile, a inventat conflicte, replici, a descris oameni, locuri, veșminte, și cel mai important, a avut grijă să folosească o limbă frumoasă, clară, accesibilă publicului cititor. Autorul *Scenelor istorice* avea înclinații artistice și o cultură vastă, altfel nu ar fi putut îmbina într-o formă plăcută evenimente și date istorice rigide. Prin aceste aspecte se evidențiază originalitatea lui Odobescu în domeniul literar.

Scriitorul a continuat să călătorească chiar și în interes de serviciu, notând minuțios informațiile arheologice, geografice și istorice. Așa au apărut *Despre unele manuscripte și cărți tipărite aflate în mănăstirea Bistrița (Districtul Vâlcea în România)*, *Psaltirea tradusă românește de diaconul Coresi*, *Însemnări despre monumentele istorice din județele Argeș și Vâlcea*. Și-a exersat astfel abilitățile de observare a detaliilor, ceea ce l-a ajutat în pregătirea ulterioară a unor cursuri de arheologie. Cercetările în sfera vieții monahale l-au determinat să militeze pentru protejarea patrimoniului național, cerând autorităților să înființeze un muzeu național de antichități și o bibliotecă națională unde să fie păstrate manuscrisele și tipăriturile ce riscau să se distrugă în mănăstiri. Influența sa în viața politică a societății de atunci a făcut posibilă apariția celor două instituții.

Câteva ore la Snagov este, după afirmația lui N. Manolescu, „prima operă pe deplin odobesciană”¹¹, în care autorul descrie o plimbare arheologică folosind tehnica de punere în

⁹ N. Manolescu, *Introducere în opera lui Alexandru Odobescu*, Ed. Minerva, București, 1976, p. 60

¹⁰ Vladimir Streinu, *Recitind pe clasicii noștri*, reprodus din volumul *Al. Odobescu interpretat de...*, Ed. Eminescu, București, 1976, p. 58

¹¹ N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005, p. 316.

valoare a unor banalități printr-un exces de erudiție (*difficiles nugae*), tehnică ce avea să îl deosebească de ceilalți scriitori români și care prevestea *Pseudo-cinegeticos*.

Dacă *Scenele istorice* au fost, așa cum am mai spus, cele mai publicate scrieri, *Pseudo-cinegeticos* (1874) a fost cea mai analizată operă odobesciană. Este considerată lucrarea sa de maturitate, obținută ca urmare a studiilor, călătoriilor, cercetărilor istorico-culturalo-științifice, dar și a responsabilităților legate de locurile unde a lucrat. În sfârșit această scriere îi conferă lui Odobescu unicitate în sfera literaturii române. Nimeni la noi nu a mai încercat să încropească din „petice” și „surcele” o operă în cuprinsul căreia să convoace poeți, pictori, muzicieni, sculptori, vânători, țărani și să țeasă ca un păianjen cea mai artistică pânză, ridicând conceptul de vânătoare la rang intelectual. Încă o dată se remarcă tendința lui Odobescu de a-și scuza încercarea literară, unii critici spunând că probabil face acest lucru din modestie sau poate, am crede noi, din nesiguranța și din teama de a nu greși și de a nu fi apreciat pe măsura efortului său. Pe lângă scuzele obișnuite, el anunță de la început scopul scrierii sale: își dorește ca *Pseudo-cinegeticos* să fie „cu mult mai folositor celor cari vor să învețe ceva cu temei”. Unicitatea stilului odobescian vine din capacitatea scriitorului de a asambla, ca un puzzle, bucățele de informații, aluzii, întâmplări despre vânătoare și vânători, despre folclor și tradiții, despre natură și oameni. Este un om meticulos, atent la detalii, perfecționist (uneori căuta în dicționare cele mai potrivite sinonime contextuale). Apreciem abilitatea scriitorului de a aranja ideile într-o formă logică, armonioasă, din care se desprinde un mesaj clar. Este interesant cum fiecare informație aleasă își găsește locul potrivit în *Pseudo-cinegeticos*. Printre calitățile lui Odobescu se află și răbdarea, acea capacitate de a valorifica, așezând în ordine, notițe luate în diverse situații. Răbdători trebuie să fie și cititorii când citesc paragrafe întregi cu informații: despre tipuri de păsări și mâncăruri, despre arme de foc, despre câini, bolile lor și modalitățile de dresaj, despre opere muzicale și de sculptură, picturi și gravuri (toate pe tema vânătoriei). Basmul bisoceanului este inserat în text aproape de final, ca o ultimă formă de acaparare a interesului cititorului. Prezența acestuia în lucrare demonstrează pasiunea lui Odobescu și pentru aria folclorică. Nu putem să nu observăm câte domenii diverse îl preocupau pe scriitor.

Pe lângă interesul arătat ariei artistice, autorul *Pseudo-cinegeticos-ului* a avut mai multe locuri de muncă și îndatoriri, toate având legătură cu interesele sale culturale, științifice și patriotice: membru în Comisia pentru adunarea materialelor și formarea unei istorii naționale, ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, ministru al Treburilor Străine, delegat al Consiliului de Stat, responsabil cu organizarea Expoziției Universale de la Paris (1867), diplomat. Și-a îndeplinit sarcinile cu responsabilitate și s-a implicat energic, având în vedere că îi făcea plăcere să contribuie la schimbarea în bine a țării pe cale culturală. Poate cel mai mult și-a dat silința în organizarea Expoziției de la Paris, unde a prezentat, printre altele, și Tezaurul de la Pietroasa, pentru care făcuse o obsesie, concretizată în anii următori prin elaborarea lucrării de arheologie purtând numele vestitului tezaur. Ca membru al Societății Academice Române s-a remarcat nu doar prin ideile de valorificare a literaturii române, care au fost acceptate și puse în practică, ci și prin comunicările științifice organizate, dar și prin donațiile de bani către Academie, pentru a organiza concursuri și pentru a premia cele mai bune lucrări pe o anumită tematică. Este necesar să menționăm și „duelul științific” dintre Odobescu și autorii vestitului dicționar latinizat, Massim și Laurian, dicționar ce conținea multe cuvinte din latină, neconcordante cu realitatea de atunci a limbii române literare. Se înfățișează astfel, o altă dimensiune a personalității lui Odobescu, care nu poate fi descoperită doar la o simplă citire a scrierilor sale.

Pasiunea pentru arheologie și istorie însă poate fi identificată ușor în lucrările lui: eseurile din reviste, nuvelele istorice, articolele susținute la conferințe. Cel mai mult a muncit la culegerea datelor pentru scrierea operei *Tezaurul de la Pietroasa*. S-ar putea spune că pentru „Cloșca cu puii de aur” s-a documentat și a făcut investigații pe teren toată viața, atât

în țară, cât și în afara ei. Tehnica de lucru utilizată în studiul tezaurului este bazată pe comparații, pe trimiteri la alte tezaure din lume, la alți filologi, scriitori și arheologi. Cu alte cuvinte, Odobescu a lucrat tot în stilul său caracteristic, reconstituindu-i istoria ca pe un puzzle din surse diverse. Nu pot rămâne neobservate minuțiozitatea cu care a manevrat informațiile și răbdarea cu care le-a asamblat într-o operă unică în literatura română. Tocmai de aceea Vladimir Streinu își exprimă nemulțumirea în *Revista fundațiilor regale* din 1938 față de izolarea operei *Tezaurul de la Pietroasa*, fiind considerată de contemporani depășită.

Deja remarcat de lumea intelectualilor români și fiindu-i cunoscută pasiunea pentru arheologie, Odobescu a fost rugat să țină cursul de istoria arheologiei la Universitate, prelegeri ce au fost reunite într-un volum intitulat *Istoria arheologiei*. Mai târziu a ocupat funcțiile de profesor, apoi de director al Școlii normale superioare, venind cu idei inovatoare, așa cum făcuse și în celelalte domenii în care lucrase. Trebuie amintită și activitatea sa de colaborator la elaborarea de manuale școlare. Așadar, Odobescu a contribuit și la dezvoltarea învățământului românesc, care abia atunci era pus pe picioare. Scriitorul a avut într-adevăr o viață profesională activă. La fiecare loc de muncă a fost responsabil, energic, ordonat, disciplinat, conștiincios și pasionat de ceea ce avea de realizat, dar implicarea sa în atâtea activități i-a diminuat probabil puterea creatoare. Nu a fost doar scriitor și oricum nu a scris doar literatură; Odobescu s-a împărțit între atâtea domenii artistice, încât se poate afirma că și el era un „puzzle”, exact ca opera sa.

De-a lungul timpului, clasificarea lucrărilor odobesciene, precum și așezarea autorului în sfera unui anumit gen de scriitori, a fost o treabă dificilă. Mulți critici nu au putut decide dacă Odobescu a fost mai mult un om de litere sau unul de științe, deoarece aceste trăsături se împletesc atât de mult în personalitatea scrisului său, încât între ele nu se poate trage o linie clară. Uneori a fost prea poet, alteori prea academic sau prea om de știință. Urmând sfatul lui Odobescu despre scriitorul care poate fi înțeles doar dacă este analizat în contextul istoric al epocii în care a trăit, putem să remarcăm aportul pe care l-a adus la formarea limbii române literare, atât prin ceea ce a scris (și aici nu contează că a fost literatură sau operă științifică), cât și prin funcțiile de conducere în domeniul culturii și învățământului din acea perioadă. Dacă printr-un exercițiu de imaginație l-am șterge pe Alexandru Odobescu din istoria vremii, cu siguranță ar rămâne un spațiu neumplut, chiar dacă secolul al XIX-lea nu a dus lipsă de oameni mari (Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici etc.). Orice scriitor, într-un fel sau altul, a contribuit la formarea gustului pentru cultură, la alimentarea patriotismului, la promovarea tradițiilor și a unui grai autentic. Autorul *Scenelor istorice* a încercat să fie câte puțin din fiecare: „Ca toți din veacul său, Odobescu se însuflețește, se «inimează» - cum spunea el, pentru promovarea culturii noastre înapoiate; ca Asachi și Eliad arată perspective necercetate, dând exemplu dintâi; ca Bălcescu și Kogălniceanu este patriot, istoric și tradiționalist; ca Maiorescu, disociativ, criticist și spirit științific; iar, în sfârșit, liber să fie ca el însuși, după cum vom vedea. De aceea opera sa pare mai neunitară decât a oricăruia dintre marii noștri scriitori”¹².

Desigur că pentru creionarea personalității odobesciene, trebuie să adăugăm însușirilor deja menționate și altele care nu reies din operele deja supuse analizei noastre, ci din corespondența sa uriașă. Doar prin intermediul acestora putem cunoaște gândurile cele mai intime ale eruditului „aristocrat”. Acesta a avut în ultima parte a vieții numai încurcături financiare, împrumutându-se mai tot timpul de la rude și prieteni și vânzând moșii. Atâta timp cât părinții săi au trăit, situația nu a scăpat de sub control, tânărul intelectual ducând o viață de huzur, comparativ cu a multor alți scriitori ai vremii. Din nou iese la suprafață dualismul personalității sale, dovedindu-se că și-a trăit viața între extreme. Cum se face că tânărul colecționar de cărți rare, pozitiv, extravertit, patriot, erudit, se transformă în ultima parte a

¹² Vladimir Streinu, *op. cit.*, p. 57

vieții într-un „colecționar” de datorii, într-un negativist, introvertit și într-un om decis să părăsească țara natală din cauza neînțelegerilor cum oamenii care îl înconjurau? Viața i-a fost ca o scară care l-a dus în vârf și de acolo a urmat coborârea, vârful fiind atins în plan simbolic la 40 de ani când a scris *Pseudo-cinegeticos*. Odobescu a ales când să-și pună capăt vieții, el, scriitorul răsfățat al secolului al XIX-lea, cel care a militat pentru o limbă română pură.

BIBLIOGRAFIE:

- *** *Al. Odobescu interpretat de...*, Ed. Eminescu, București, 1976;
- Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Vlad & Vlad, Craiova, 1993;
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005;
- Manolescu, Nicolae, *Introducere în opera lui Alexandru Odobescu*, Ed. Minerva, București, 1976;
- Odobescu, Alexandru, *Note de călătorie*, Ed. Sport-Turism, București, 1981;
- Odobescu, Alexandru, *Opere*, vol. I, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1965;
- Odobescu, Alexandru, *Opere*, vol. II, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967;
- Odobescu, Alexandru, *Opere complete*, vol I, ediția a II-a, Ed. Minerva, București, 1915;
- Păcurariu, Dimitrie, *A. I. Odobescu*, Ed. Tineretului, București, 1966;
- Popescu, Florentin, *Romanul vieții și operei lui Alexandru Odobescu*, ediția a II-a, Ed. Tipo Moldova, Iași, 2013;
- Vianu, Tudor, *Odobescu*, în *Scriitori români*, vol. I, Ed. Minerva, București, 1970;
- Vianu, Tudor, *Alexandru Odobescu*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1960.